

Vertrouwen in en contacten met buurtgenoten

Karolijne van der Houwen en Rianne Kloosterman

Bijna 80 procent van de volwassen Nederlandse bevolking geeft aan de meeste mensen in hun buurt te vertrouwen. Het overgrote deel heeft contact met directe burens en overige buurtgenoten. Het contact met directe burens is vaak hecht, het contact met overige buurtgenoten blijft eerder wat oppervlakkig. Ouderen, mensen met een hoog inkomen, autochtonen en degenen die al wat langer in een buurt wonen hebben meestal veel vertrouwen en een hecht bureaucontact. In buurten met een groot aandeel niet-westerse allochtonen, lage inkomens, een hoge stedelijkheidsgraad en/of veel verhuizingen is het vertrouwen relatief laag en hebben mensen minder (hecht) contact met elkaar.

1. Inleiding

De belangstelling voor sociale samenhang in buurten is de afgelopen jaren flink toegenomen. Vooral de problemen in veel stedelijke wijken staan hoog op de politieke agenda. Twee belangrijke verschijningsvormen van sociale samenhang op buurtniveau zijn het vertrouwen in en de sociale contacten tussen buurtbewoners (Lancee en Dronkers, 2008, 2010; Putnam, 2007). Tussen vertrouwen en bureaucontacten bestaat een wederkerige relatie. Vertrouwen in buurtgenoten bevordert sociale bindingen in de buurt. Omgekeerd versterken contacten tussen buurtbewoners het wederzijdse vertrouwen (Anheier en Kendall, 2002; Brehm en Rahn, 1997; Putnam, 2000; Schmeets, 2008). Vertrouwensbanden vergroten de bereidheid om te handelen in het belang van de buurt (Fukuyama, 1995; Putnam et al., 1993), waardoor de sociale controle en de (ervaren) veiligheid toenemen.

In dit artikel wordt onderzocht of bepaalde bevolkingsgroepen, onderscheiden naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, inkomen, herkomst en woontijd, meer vertrouwen hebben in buurtbewoners en bureaucontact hebben. Eerder onderzoek is ingegaan op de frequentie waarmee mensen contact hebben met hun burens (Coumans, 2010). In dit artikel ligt de nadruk op de aard van het contact. Nagegaan wordt wie voornamelijk oppervlakkige bureaucontacten heeft en wie hechtere banden met de burens onderhoudt. In het eerste geval gaat het contact niet verder dan groeten of een praatje maken, terwijl mensen in het tweede geval bij hun burens op bezoek gaan of samen leuke dingen ondernemen.

Ook de samenstelling van de buurt is belangrijk voor het vertrouwen in buurtbewoners en de contacten tussen buurtbewoners. Putnam (2007) stelt dat er in etnisch diverse buurten minder sociale contacten zijn en minder onderling vertrouwen is. Andere onderzoekers stellen dat niet zozeer de etnische diversiteit maar de armoede in de buurt de sociale samenhang aantast (Letki, 2008; Tolsma et al., 2009). Een hoge concentratie lage inkomens in de buurt

zou ervoor kunnen zorgen dat mensen minder contact zoeken met elkaar en dat het onderlinge vertrouwen wordt ondermijnd.

Ook andere buurtkenmerken zijn van invloed op het vertrouwen en het contact in de buurt. Een hoog verhuispercentage in de buurt beïnvloedt het vertrouwen en het contact negatief (Putnam, 2007; Tolsma et al., 2009). Daarnaast bestaat de gedachte dat in meer verstedelijkte buurten de sociale relaties minder hecht zijn en dat het onderling vertrouwen lager is. Verstedelijking zou gepaard gaan met geïndividualiseerde gevoelens en behoeften, en die zorgen voor minder hechte en meer oppervlakkige contacten (Amato, 1993; Mollenhorst et al., 2005).

2. Methode

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens uit de vervolgmodule Sociaal-Fysiek (SF) van het WoonOnderzoek Nederland 2009 (WoON). Het WoON is een enquêteonderzoek dat elke drie jaar wordt uitgevoerd onder personen van 18 jaar en ouder. Het doel is het verzamelen van statistische informatie over de huidige, vorige en gewenste huisvestingssituatie (woning en woonomgeving) van huishoudens inclusief de woonuitgaven. In de vervolgmodule SF wordt geïnformeerd naar de sociale en fysieke kwaliteit van de woonomgeving en het voorzieningenniveau. De respons op het WoON2009 bedroeg 63 procent. De respons op de vervolgmodule SF was 59 procent (37 procent ten opzichte van de oorspronkelijke steekproef). In totaal zijn gegevens beschikbaar van 9060 personen van 18 jaar of ouder.

Door middel van bivariate analyses wordt nagegaan of bevolkingsgroepen verschillen als het gaat om vertrouwen en contacten in de buurt, en of hierin verschillen bestaan tussen buurten. Als een verschil is waargenomen, zal worden nagegaan of dit verschil te verklaren is op basis van achtergrondkenmerken.

Vertrouwen in buurtgenoten

Het vertrouwen in buurtgenoten is gebaseerd op de vraag: "Vindt u dat van de mensen die in u buurt wonen, de meesten te vertrouwen zijn, sommigen te vertrouwen zijn, er een paar te vertrouwen zijn of dat eigenlijk niemand te vertrouwen is?". De categorieën 'sommigen zijn te vertrouwen' en 'een paar zijn te vertrouwen' zijn samengevoegd.

Contact met buurtgenoten

In de module SF is geïnformeerd of respondenten contact hebben met directe burens en overige buurtgenoten (ja/nee) en zo ja, wat de aard van het contact is. Hierbij

zijn de volgende contactvormen onderscheiden: groeten, af en toe een praatje maken, ruzie maken, koffie bij elkaar drinken, onderling sleutels uitwisselen en samen leuke dingen doen. Op grond hiervan is zowel voor directe burens als voor overige buurtgenoten een variabele aangemaakt met de volgende antwoordcategorieën: 'geen contact', 'oppervlakkig contact' en 'hecht contact'. Respondenten die aangaven geen of uitsluitend contact te hebben in de vorm van ruzie met hun burens/overige buurtgenoten zijn ingedeeld bij de categorie 'geen'. In de categorie 'oppervlakkig contact' zijn respondenten ingedeeld waarbij het contact met burens/overige buurtgenoten zich beperkt tot groeten of af en toe een praatje maken. In de categorie 'hecht contact' vallen de respondenten die koffie drinken met hun burens/overige buurtgenoten, sleutels uitwisselen en/of samen leuke dingen ondernemen.

Achtergrondkenmerken

Het bereikte opleidingsniveau bestaat uit de volgende categorieën: (1) lager onderwijs (lager onderwijs, lbo, mavo, mulo of vmbo), (2) middelbaar onderwijs (havo, vwo of mbo) en (3) hoger onderwijs (hbo of universiteit). Bij personen die nog bezig waren met het volgen van een opleiding, is de opleiding die zij op dat moment volgden als opleidingsniveau gehanteerd, mits het niveau van deze opleiding hoger lag dan het al bereikte opleidingsniveau. Aan de respondentgegevens zijn de inkomens (gestandaardiseerde besteedbare huishoudensinkomens) gekoppeld uit het Sociaal Statistisch Bestand van 2008. De inkomensverdeling is gebaseerd op een indeling in kwartielen. Het laagste kwartiel bevat de 25 procent personen met de laagste inkomens, het hoogste kwartiel bevat de 25 procent personen met de hoogste inkomens.

De overige individuele kenmerken zijn geslacht (man/vrouw), leeftijd (18 tot 25 jaar; 25 tot 45 jaar; 45 tot 65 jaar; 65 jaar en ouder), herkomst (autochtoon, niet-westers allochtoon, westers allochtoon) en woonduur (1 tot 5 jaar; 5 tot 10 jaar; 10 tot 15 jaar; 15 jaar en langer).

Buurtkenmerken

Bij de gegevens over buurtsamenstelling is gebruik gemaakt van de CBS-indeling van buurten van 2008. Van bijna iedere respondent in het bestand is bekend in welke buurt deze woont. Met behulp van een unieke buurtcode zijn daar gegevens over de buurtsamenstelling aan gekoppeld. Deze gegevens zijn afkomstig uit de buurtcomponent september 2007 van het definitieve Sociaal Statistisch Bestand. Het aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt is berekend op basis van de totale bevolking in de betreffende regio.

Het aandeel huishoudens met een laag inkomen is berekend op basis van voorlopige, integrale huishoudensinkomens in 2008. Basis voor de berekening is hier het gestandaardiseerde besteedbare inkomen van het huishouden. Daarbij worden alle huishoudens, zowel particuliere huishoudens als personen in institutionele huishoudens meegenomen, behalve huishoudens waarvan het inkomen (deels) onbekend is. Negatieve gestandaardiseerde besteedbare inkomens worden als nul meegerekend. Een huishouden heeft een laag inkomen als het

behoort tot het 40e percentiel of lager van de landelijke verdeling van huishoudensinkomens.

De indeling van buurten naar stedelijkheid is gebaseerd op de omgevingsadressendichtheid van de buurt. Allereerst is voor elk adres binnen een buurt de adressendichtheid vastgesteld van een gebied met een straal van 1 km rondom dat adres. De omgevingsadressendichtheid van een buurt is de gemiddelde waarde hiervan voor alle adressen binnen die buurt. De vijf stedelijkheidsklassen zijn gebaseerd op klassegrenzen van 2 500, 1 500, 1 000 en 500 adressen per km². De volgende klassen worden onderscheiden: (1) zeer sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 2 500 of meer), (2) sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1 500 tot 2 500), (3) matig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1 000 tot 1 500), (4) weinig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 500 tot 1 000) en (5) niet-stedelijk (omgevingsadressendichtheid van minder dan 500). Dit item is omgescoord zodat een hogere score een hogere mate van stedelijkheid aangeeft.

Om uitstroom uit de buurt te bepalen is de Gemeentelijke Basisadministratie van eind september 2007 gekoppeld aan die van eind september 2008. Vervolgens is het percentage personen bepaald dat de desbetreffende buurt tussen eind september 2007 en 2008 heeft verlaten. Sterfte is hierin niet opgenomen. De noemer is de populatie eind september 2007.

3. Resultaten

3.1 Vertrouwen in en contacten tussen buurtgenoten

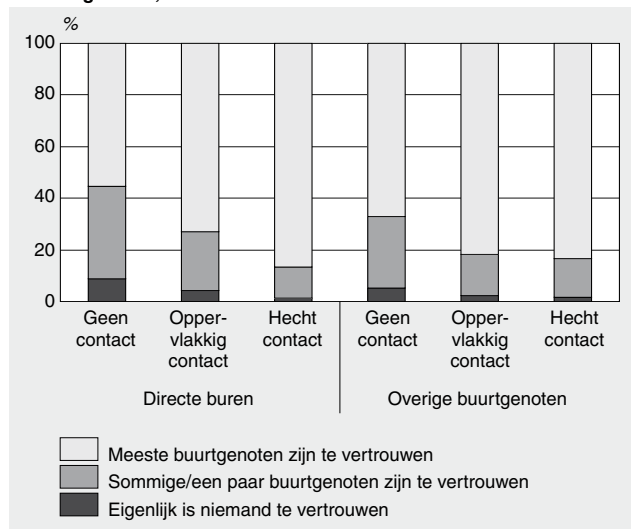
In 2009 geven ruim drie op de vier volwassenen aan de meeste mensen in hun buurt te vertrouwen. Ongeveer 18 procent vindt dat sommige of een paar buurtgenoten te vertrouwen zijn. Slechts 3 procent is van mening dat eigenlijk niemand in de buurt te vertrouwen is.

Daarnaast heeft in 2009 het overgrote deel van alle volwassenen contact met hun directe burens (91 procent) en overige buurtgenoten (80 procent). Het contact met directe burens is over het algemeen wat hechter dan het contact met overige buurtgenoten. Van de mensen die contact hebben met hun directe burens, komt 45 procent bij elkaar op de koffie, wisselt 40 procent sleutels uit en onderneemt 19 procent af en toe wat leuks samen. Ruim drie op de vijf personen hebben een dergelijk hecht contact met de directe burens. Bij de anderen gaat het contact niet verder dan een groet of het maken van een praatje. Anders liggen de verhoudingen als het gaat om het contact met overige buurtgenoten. Dan geven zeven op de tien mensen aan dat het contact oppervlakkig blijft en heeft de rest uitgebreid contact.

Mensen die contact hebben met de burens hebben meer vertrouwen in buurtgenoten dan degenen die dit contact niet hebben. Vertrouwen en contact hangen dus positief samen. Dit geldt voor zowel het contact met directe burens als dat met overige buurtgenoten. Daarnaast hebben mensen met

een hecht burenccontact vaker vertrouwen in buurtgenoten dan mensen met een oppervlakkig burenccontact. Van de mensen die een oppervlakkig contact met de directe burens hebben geeft 73 procent aan de meeste buurtgenoten te vertrouwen. Van de mensen met een hecht contact vertrouwt bijna 90 procent de buurtgenoten (*grafiek 1*).

1. Bevolking van 18 jaar of ouder naar vertrouwen in en contact met buurtgenoten, 2009

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

3.2 Verschillen tussen bevolkingsgroepen

Geslacht

Geslacht is een weinig onderscheidend kenmerk als het gaat om vertrouwen en contacten tussen buurtgenoten (*tabel 1*, bijlage). Vrouwen zijn iets voorzichtiger dan mannen. Van de mannen geeft 81 procent aan de meeste buurtgenoten te vertrouwen, van de vrouwen 77 procent. Slechts 3 procent van de mannen en vrouwen vertrouwt niemand in de woonbuurt.

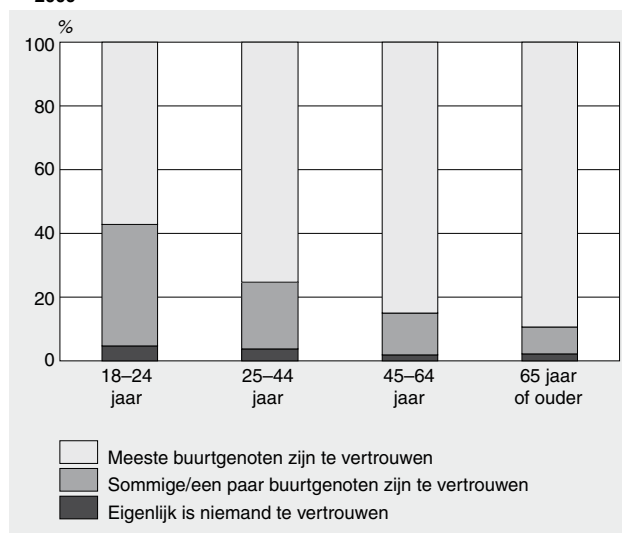
Evenveel mannen als vrouwen hebben contacten met hun directe burens en overige buurtgenoten (*tabel 2*, bijlage). Evenmin verschilt de aard van deze contacten.

Leeftijd

Leeftijd onderscheidt wel. Jongeren staan beduidend sceptischer tegenover anderen in de buurt dan ouderen. Van de jongeren van 18 tot 25 jaar is 57 procent van mening dat de meeste buurtbewoners te vertrouwen zijn (*grafiek 2*). Van de 65-plussers is dat 89 procent. Van de jongeren vertrouwt 38 procent relatief vaak op een paar buurtgenoten. Daarnaast geeft 5 procent aan dat eigenlijk niemand in de buurt te vertrouwen is. Deze percentages zijn aanmerkelijk lager onder ouderen. Van de 65-plussers vertrouwt 9 procent sommige of een paar buurtgenoten en vertrouwt 2 procent niemand in de buurt. Het feit dat ouderen over het algemeen langer in een buurt wonen en daarmee meer tijd hebben gehad om een band op te bouwen met buurtgenoten, biedt geen verklaring voor deze leeftijdsverschillen in vertrouwen.

Het zijn vooral de ouderen die vaker een hecht contact met hun directe burens hebben (*grafiek 3*). Voor het contact met

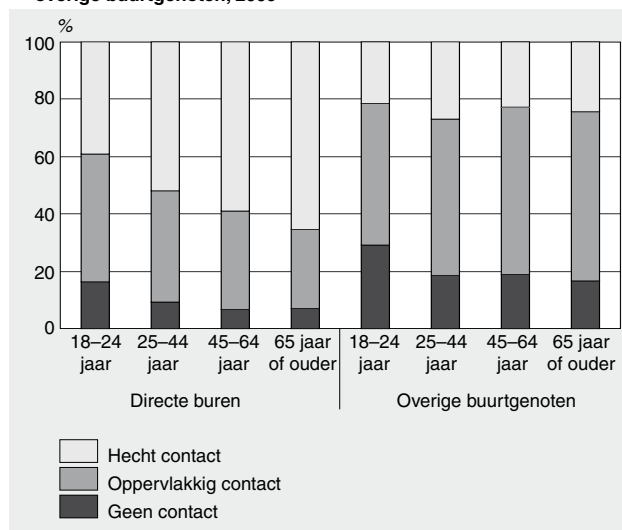
2. Bevolking van 18 jaar of ouder naar vertrouwen in buurtgenoten, 2009

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

overige buurtgenoten ligt de situatie iets anders. Hierbij zijn het de 18- tot 25-jarigen die met 29 procent het vaakst geen contact hebben. Bij de oudere leeftijdsgroepen ligt dit aandeel rond de 18 procent. Hechte contacten met overige buurtbewoners komen het vaakst voor onder de 25- tot 45-jarigen. Net als bij vertrouwen geldt dat woonduur geen verklaring biedt voor de gevonden leeftijdsverschillen in burenccontacten.

3. Bevolking van 18 jaar of ouder naar contact met directe burens en overige buurtgenoten, 2009

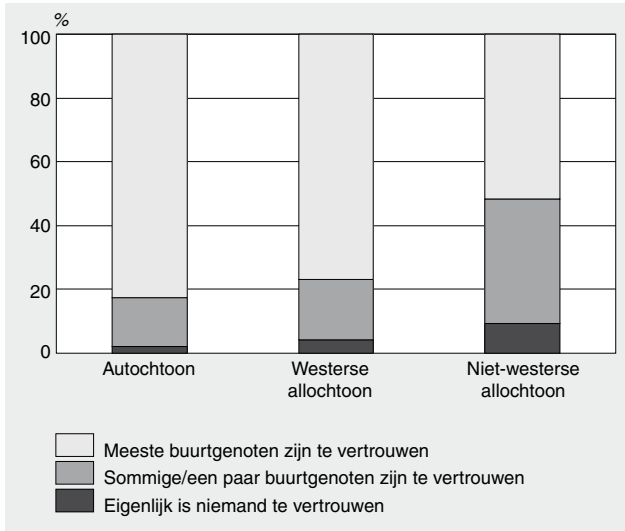

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

Herkomst

Het vertrouwen in buurtbewoners is geringer onder niet-westerse allochtonen dan onder westerse allochtonen en autochtonen. Slechts de helft van de niet-westerse allochtonen geeft aan de meeste mensen in de buurt te vertrouwen. Onder autochtonen is dit meer dan 80 procent (*grafiek 4*). Westerse allochtonen nemen een tussenpositie in. Van deze groep heeft ruim 75 procent vertrouwen in de meeste buurtgenoten.

4. Bevolking van 18 jaar of ouder naar vertrouwen in buurtgenoten, 2009

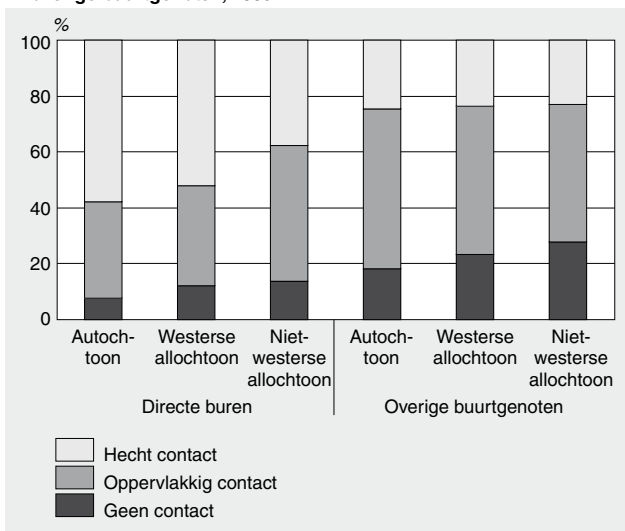

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

Bijna 10 procent van de niet-westerse allochtonen geeft aan eigenlijk geen enkele buurtbewoner te vertrouwen. Dit percentage is duidelijk lager bij autochtonen en westerse allochtonen. Het geringe vertrouwen onder niet-westerse allochtonen is gedeeltelijk toe te schrijven aan het relatief lage opleidingsniveau en het lage inkomen. Ook het feit dat ze vaak nog niet zo lang in hun buurt wonen, speelt een rol. Daarnaast wonen niet-westerse allochtonen vaker in buurten met een groot aandeel niet-westerse allochtonen en lage inkomens (VROM, 2005). In dit soort buurten is het vertrouwen in buurtgenoten over het algemeen lager.

Van de westerse allochtonen heeft 12 procent geen contact met de directe buren, tegen 14 procent van de niet-westerse allochtonen (grafiek 5). Dat is meer dan onder autochtonen (8 procent). Het contact van niet-westerse allochtonen met hun directe buren is daarnaast veel oppervlakkiger dan het contact van autochtonen en westerse allochtonen met hun directe buren. Ook hebben niet-westerse allochtonen

5. Bevolking van 18 jaar of ouder naar contact met directe buren en overige buurtgenoten, 2009

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

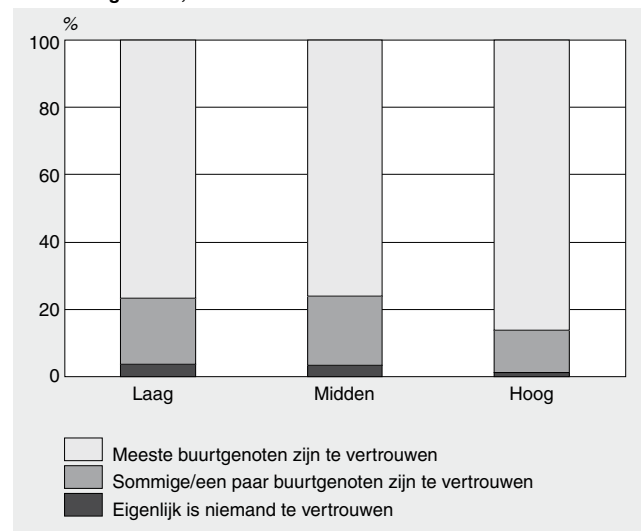
vaker (28 procent) dan westerse allochtonen (23 procent) en autochtonen (18 procent) geen contact met overige buurtgenoten. De aard van het contact met overige buurtgenoten verschilt echter niet tussen de drie herkomstgroepen: ongeveer zeven op de tien personen onderhouden met hun overige buurtgenoten slechts oppervlakkige contacten.

Wanneer rekening wordt gehouden met verschillen tussen de herkomstgroepen in leeftijd, inkomen en woonduur nemen de score-afstanden iets af. Dit geldt voor zowel het contact met directe buren als voor het contact met overige buurtgenoten.

Opleidingsniveau

Ook het opleidingsniveau is gerelateerd aan vertrouwen. Van de laag- en middelbaar opgeleiden heeft ruim 75 procent vertrouwen in de meeste buurtgenoten; van de hoogopgeleiden ruim 85 procent (grafiek 6). Ongeveer 20 procent van de mensen die laag of middelbaar opgeleid zijn, vindt dat slechts een paar buurtbewoners te vertrouwen zijn. Van de hoogopgeleiden vindt één op de tien dit. Zowel laag- als middelbaar opgeleiden staan dus wantrouwiger tegenover anderen in de buurt dan hoogopgeleiden.

6. Bevolking van 18 jaar of ouder naar opleidingsniveau en vertrouwen in buurtgenoten, 2009

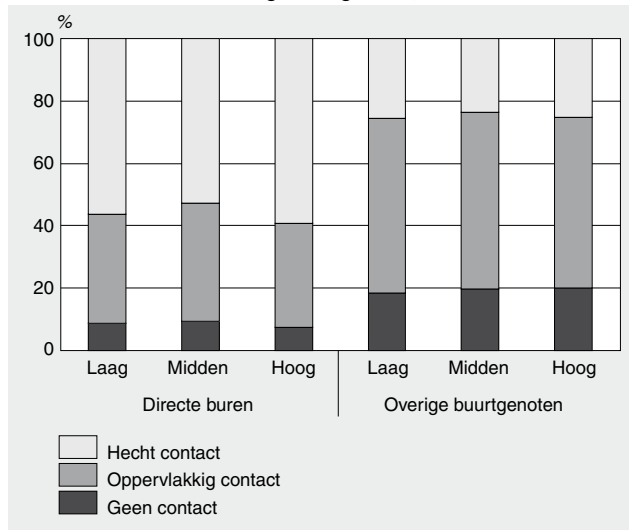
Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

In tegenstelling tot het vertrouwen bestaat er geen relatie tussen opleidingsniveau en de kans op contact met directe buren en overige buurtgenoten. Wel is het zo dat laag- en hoogopgeleiden vaker een hecht contact met hun directe buren hebben dan middelbaar opgeleiden (grafiek 7). De laatste groep heeft wat vaker een oppervlakkig contact.

Inkomen

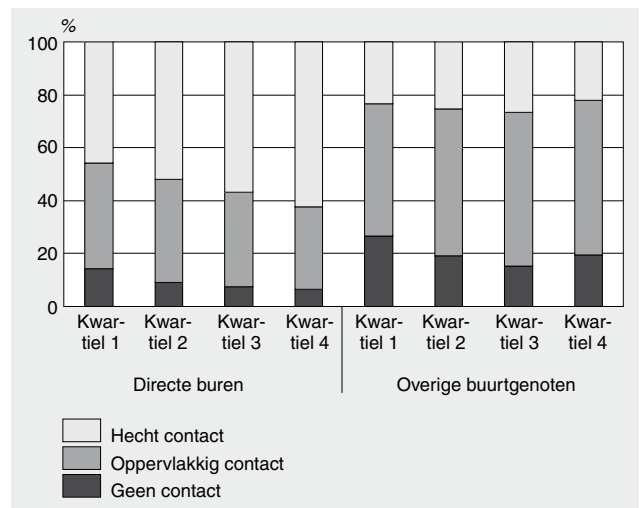
Naast opleiding is ook het inkomen positief gerelateerd aan het vertrouwen in buurtgenoten. Bijna 90 procent van de mensen met een relatief hoog huishoudensinkomen geeft aan de meeste buurtgenoten te vertrouwen (grafiek 8). Van degenen met een relatief laag huishoudensinkomen is dit nog geen 70 procent. Ruim een kwart van deze groep vertrouwt slechts enkele mensen in de buurt; 5 procent geeft aan niemand in de buurt te vertrouwen.

7. Bevolking van 18 jaar of ouder naar opleidingsniveau en contact met directe bureu en overige buurtgenoten, 2009

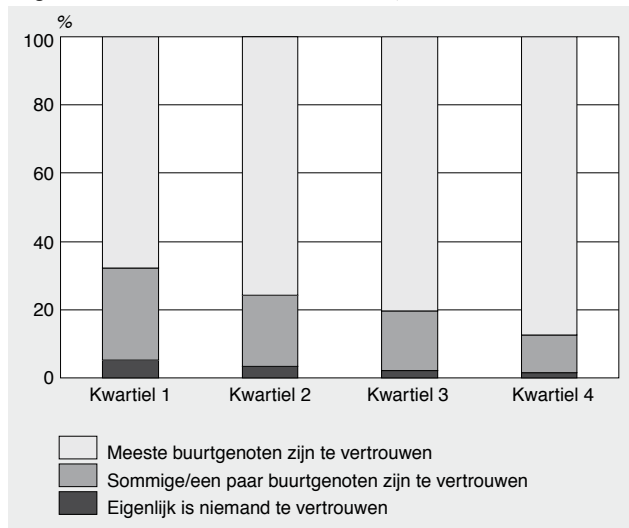
Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

9. Bevolking van 18 jaar of ouder naar contact met directe bureu en overige buurtgenoten en gestandaardiseerd huishoudensinkomen, 2009

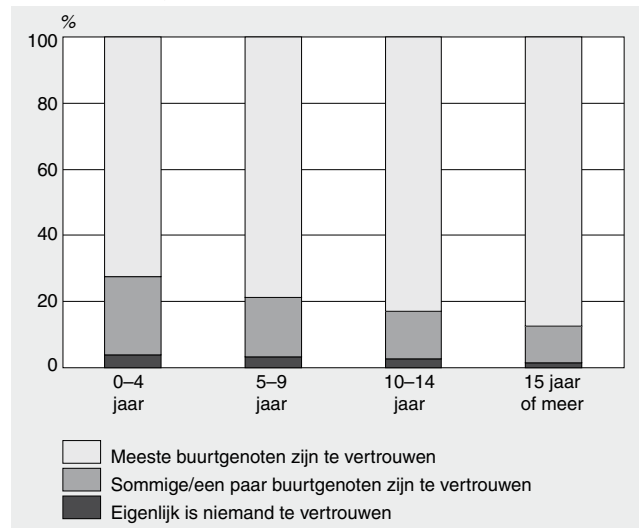
Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

8. Bevolking van 18 jaar of ouder naar vertrouwen in buurtgenoten en gestandaardiseerd huishoudensinkomen, 2009

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

10. Bevolking van 18 jaar of ouder naar vertrouwen in buurtgenoten en woongeduur, 2009

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

Contact met buurtbewoners neemt eveneens toe met het inkomen. Bovendien hebben de hogere inkomens vaker een hecht contact met hun directe bureu. Dit geldt in mindere mate voor het contact met overige buurggenoten: in de hoogste inkomensgroep heeft 20 procent geen contact met overige buurtgenoten, in de inkomensgroep daaronder is dit 15 procent (grafiek 9). Daarnaast is het aandeel personen dat hecht contact heeft met overige buurtgenoten relatief laag in de hoogste inkomensgroep.

Woongeduur

Mensen die langer in een buurt wonen, ervaren een sterkere binding met hun buurt en hebben contacten met meer mensen in hun buurt (Kasarda en Janowitz, 1974). Dit onderzoek laat zien dat er ook een positieve relatie bestaat tussen woongeduur en vertrouwen. Van de mensen die minder dan vijf jaar in hun buurt wonen, vertrouwt ruim 70 procent op de meeste buurtbewoners (grafiek 10). Bij de mensen die vijftien jaar of langer in hun buurt wonen, is dit bijna 90 procent.

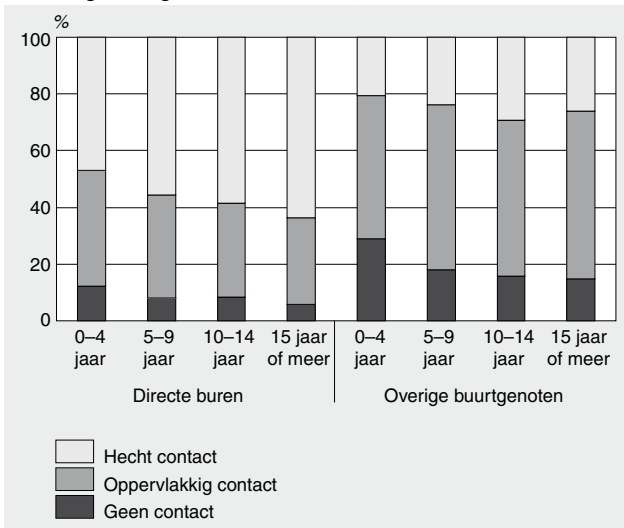
Degenen die het langst in de buurt wonen hebben vaker contact met directe bureu en overige buurtgenoten. Van degenen die korter dan vijf jaar in de buurt wonen heeft 12 procent geen contact met de directe bureu en heeft 29 procent geen contact met overige buurtgenoten (grafiek 11). Van de personen die langer dan vijftien jaar in de buurt wonen, is dit 6 respectievelijk 15 procent. De langstwonenden hebben ook vaker een hecht contact. Personen die tussen tien en vijftien jaar in de buurt wonen hebben het vaakst een hecht contact met overige buurtgenoten.

3.3 Verschillen tussen buurten

Aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt

Naast persoonskenmerken zijn ook buurtkenmerken van belang voor het vertrouwen in en het contact met buurtge-

11. Bevolking van 18 jaar of ouder naar contact met directe burens en overige buurtgenoten en woongedurende, 2009

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

noten (tabel 2, bijlage). In overeenstemming met Putnam (2007) hangt een groter aandeel niet-westerse allochtonen negatief samen met vertrouwen en contacten in de buurt. Bijna negen op de tien mensen die wonen in een buurt met een gering aantal niet-westerse allochtonen zijn van mening dat de meeste buurtgenoten te vertrouwen zijn. In buurten met een relatief grote concentratie niet-westerse allochtonen is dit nog niet de helft. In deze buurten vindt ruim 40 procent dat slechts sommige of een paar buurtbewoners te vertrouwen zijn. Daarbij is 13 procent van mening dat eigenlijk niemand in de buurt te vertrouwen is. In buurten waar weinig niet-westerse allochtonen wonen, is dit ongeveer 2 procent.

De negatieve relatie tussen het aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt en het vertrouwen in buurtgenoten neemt iets af wanneer rekening wordt gehouden met de herkomst van mensen.

Ook het aandeel volwassenen dat contact heeft met buurtbewoners is kleiner naarmate er meer niet-westerse allochtonen in de buurt wonen. Bovendien is de kans op een hecht contact met directe burens kleiner als er in de buurt meer niet-westerse allochtonen wonen. In buurten met een gering aandeel niet-westerse allochtonen heeft 67 procent van de mensen die contact hebben met hun directe burens een hecht contact. In buurten met een relatief hoog aandeel niet-westerse allochtonen is dit 41 procent. Voor het hechte contact met overige buurtgenoten is er eveneens een negatieve relatie met het aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt, maar dat verband is niet zo sterk.

Aandeel lage inkomens in de buurt

Niet alleen het aandeel niet-westerse allochtonen, maar ook het aandeel lage inkomens in de buurt heeft invloed op het onderlinge vertrouwen. In buurten met een geringe concentratie lage inkomens geeft 87 procent aan vertrouwen te hebben in de meeste buurtgenoten. In buurten waar veel mensen met een laag huishoudensinkomen wonen, is dit ongeveer de helft.

Een hoog aandeel lage inkomens in de buurt is eveneens ongunstig voor de onderlinge buurtcontacten. Naarmate de concentratie lage inkomens in de buurt groter is, is ook het aandeel personen dat geen contact heeft met directe burens of overige buurtgenoten groter. Ook de aard van het contact met directe burens hangt samen met de concentratie lage inkomens in de buurt. Hechte contacten tussen directe burens komen minder voor in buurten met veel lage inkomens.

Stedelijkheid van de buurt

Er bestaat daarnaast een negatief verband tussen de stedelijkheid van de woonbuurt en het vertrouwen in buurtbewoners. Van de mensen in niet-stedelijke buurten vertrouwt 91 procent de meeste buurtgenoten, in zeer stedelijke buurten is dit 66 procent. In zeer stedelijke buurten vindt 29 procent dat slechts enkele of een paar buurtgenoten te vertrouwen zijn, 6 procent vertrouwt eigenlijk niemand in de buurt.

Ook contacten met buurtgenoten komen in stedelijke buurten veel minder voor dan in minder verstedelijkte buurten. In zeer sterk stedelijke buurten heeft 14 procent van de mensen geen contact met directe burens en heeft 30 procent geen contact met overige buurtgenoten. In niet-stedelijke buurten zijn deze percentages 5 en 11.

De aard van het contact met zowel directe burens als overige buurtgenoten is eveneens gerelateerd aan de stedelijkheid van de buurt. Naarmate de stedelijkheid van de buurt afneemt, neemt het aandeel personen dat hechte contacten onderhoudt met hun buurtgenoten toe. Deze bevinding is in overeenstemming met de gedachte dat mensen in verstedelijkte gebieden meer geïndividualiseerde gevoelens en behoeften hebben die resulteren in minder hechte en meer oppervlakkige contacten (Amato, 1993; Mollenhorst et al., 2005).

Uitstroom uit de buurt

Een hoog verhuispercentage maakt het moeilijker om buurtgenoten te vertrouwen en contacten te leggen (Putnam, 2007; Tolsma et al., 2009). Dit blijkt ook uit dit onderzoek. Het aandeel mensen dat aangeeft vertrouwen te hebben in de meeste buurtbewoners is in buurten met een geringe uitstroom 23 procent groter dan in buurten met een grote uitstroom.

Ook is in buurten met een hoog verhuispercentage minder vaak contact tussen buurtgenoten en is dit contact minder hecht. In buurten waaruit weinig mensen vertrekken, heeft 94 procent van de inwoners contact met de directe burens en 87 procent met de overige buurtbewoners. In buurten met veel uitstroom zijn deze percentages respectievelijk 83 en 74. Daarnaast is het contact met directe burens in buurten met weinig uitstroom veelal hecht: twee derde van de personen wisselt sleutels uit met de burens, komt bij elkaar op de koffie of onderneemt leuke dingen samen. In buurten met veel uitstroom zijn contacten tussen directe burens in 48 procent van de gevallen hecht. Het soort contact dat personen met hun overige buurtgenoten hebben, hangt op vergelijkbare wijze samen met uitstroom uit de buurt. Deze relatie is echter minder sterk.

4. Conclusies

In dit artikel is gekeken naar twee belangrijke aspecten van sociale samenhang op buurtniveau: het vertrouwen in buurtbewoners en het contact tussen buurtbewoners. Bij het burenccontact gaat het niet zozeer om de frequentie van het contact (zie daarvoor Coumans, 2010), maar om de aard van het contact.

Bijna 80 procent van de Nederlandse volwassen bevolking geeft aan de meeste mensen in hun buurt te vertrouwen. Uit onderzoek naar sociaal vertrouwen kwam eerder naar voren dat ongeveer zes op de tien personen vertrouwen hebben in de medemens (Kloosterman, 2010; Kloosterman en Schmeets, 2010). Het vertrouwen in buurtgenoten lijkt dus groter dan het algemene vertrouwen in de medemens.

Er is niet alleen veel vertrouwen tussen buurtgenoten. Het overgrote deel van de volwassenen in Nederland heeft contact met directe burens en overige buurtgenoten. Het contact met directe burens is veelal hecht: burens wisselen sleutels uit, gaan bij elkaar op de koffie of ondernemen samen leuke dingen. Met de overige buurtgenoten is het contact vaak wat oppervlakkiger. Hier blijft het veelal bij groeten of een praatje maken.

Het vertrouwen in en contact met buurtgenoten verschilt tussen bevolkingsgroepen. Ouderen, mensen met een hoog inkomen, autochtonen en degenen die lang in een buurt wonen hebben meestal veel vertrouwen en een hecht burenccontact. Geslacht onderscheidt niet als het gaat om deze aspecten van sociale samenhang. Bij opleiding is het patroon niet zo duidelijk. Terwijl opleiding en vertrouwen samenhangen – hoogopgeleiden hebben het meeste vertrouwen – speelt opleiding nauwelijks een rol als het gaat om contacten in de buurt. In lijn hiermee laat het onderzoek van Coumans (2010) zien dat opleidingsgroepen niet verschillen in hun contactfrequentie met burens.

Vertrouwen en contacten houden ook verband met buurtkenmerken. In buurten met een groot aandeel niet-westerse allochtonen, een groot aandeel lage inkomens, een hoge stedelijkheidsgraad en veel uitstroom is het vertrouwen in burens en het contact in de buurt lager. Deze negatieve verbanden zijn ook in ander onderzoek aangetoond (Letki, 2008; Putnam, 2007; Tolsma et al., 2009).

Vertrouwen en een hecht contact met buurtgenoten maakt dat mensen bij hun buurtgenoten kunnen aankloppen als dat nodig is. Voor vervolgonderzoek zou het daarom interessant zijn om de relatie tussen enerzijds het vertrouwen en contact in de buurt en anderzijds de sociale steun en hulp in de buurt nader te onderzoeken.

Literatuur

Amato, P., 1993, Urban-rural differences in helping friends and family members. *Social Psychological Quarterly* 56, blz. 249–262.

Anheier, H. en J. Kendall, 2002, Interpersonal trust and voluntary associations: Examining three approaches. *British Journal of Sociology* (53)3, blz. 343–362.

Brehm, J. en W. Rahn, 1997, Individual-level evidence for the causes and consequences of social capital. *American Journal of Political Science* (41)3, blz. 999–1023.

Coumans, M., 2010, Sociale contacten met familie, vrienden en burens. In: Schmeets, H. (red.), *Sociale samenhang: Participatie, vertrouwen en integratie*, blz. 17–30. CBS, Den Haag/Heerlen.

Fukuyama, F., 1995, *Trust*. Free Press, New York.

Kasarda, J.D. en M. Janowitz, 1974, Community attachment in mass society. *American Sociological Review* 39, blz. 328–339.

Kloosterman, R., 2010, Sociaal vertrouwen. In: H. Schmeets (red.), *Sociale samenhang: Participatie, vertrouwen en integratie*, blz. 83–94. CBS, Den Haag/Heerlen.

Kloosterman, R. en H. Schmeets, 2010, Vertrouwen in medemens en instituties toegenomen aan het begin van de 21^e eeuw. *Bevolkingstrends* (58)2, blz. 43–49.

Lancee, B. en J. Dronkers, 2008, Etnische diversiteit, sociaal vertrouwen in de buurt en contact van allochtonen en autochtonen met de burens. *Migrantenstudies* 4, blz. 143–167.

Lancee, B. en J. Dronkers, 2010, Ethnic, religious and economic diversity in the neighbourhood: Explaining quality of contact with neighbours, trust in the neighbourhood and inter-ethnic trust for immigrant and native residents. *Journal of Ethnic and Migration Studies* (te verschijnen).

Letki, N., 2008, Does diversity erode social cohesion? Social capital and race in British neighbourhoods. *Political Studies* (56)1, blz. 99–126.

Mollenhorst, G., R. Bekkers en B. Völker, 2005, Verschillen tussen stads- en plattelandsbewoners in het aantal formele helpers. *Mens & Maatschappij* (80)2, blz. 159–178.

Putnam, R., 2000, *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster, New York.

Putnam, R., 2007, E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century, the 2006 Johan Skytte prize lecture. *Scandinavian Political Studies* 30, blz. 137–174.

Putnam, R., R. Leonardi en R.Y. Nanetti, 1993, *Making democracy work*. Princeton University Press, Princeton New Jersey.

Schmeets, H., 2008, Meer contacten, meer vertrouwen. In: Beckers, I., R. van der Bie, W. Goede, E. Janissen en W. van Nunspeet (red.), *De Nederlandse Samenleving 2008*, blz. 71–78. CBS, Voorburg/Heerlen.

Tolsma, J., T. van der Meer en M. Gesthuizen, 2009, The impact of neighbourhood and municipality characteristics on social cohesion in the Netherlands. *Acta Politica* (44)3, blz. 286–313.

VROM, 2005, *Een gekleurd beeld van wonen*. VROM, Den Haag.

Bijlage

Tabel 1
Bevolking van 18 jaar of ouder naar vertrouwen in buurtgenoten, 2009

	Eigenlijk is niemand te vertrouwen	Sommige / een paar buurt- genoten zijn te vertrouwen	Meeste buurtgenoten zijn te vertrouwen
	%		
Geslacht			
Man	3	16	81
Vrouw	3	20	77
Leeftijd			
18-24 jaar	5	38	57
25-44 jaar	4	21	75
45-64 jaar	2	13	85
65 jaar of ouder	2	9	89
Herkomst			
Autochtoon	2	15	83
Westerse allochtoon	4	19	77
Niet-westerse allochtoon	9	39	52
Opleidingsniveau			
Laag	4	20	77
Midden	4	20	76
Hoog	1	12	86
Gestandaardiseerd huishoudensinkomen			
Eerste kwartiel	5	27	68
Tweede kwartiel	3	21	76
Derde kwartiel	2	17	80
Vierde kwartiel	2	11	87
Woonduur			
1- 4 jaar	4	24	72
5- 9 jaar	3	18	79
10-14 jaar	3	14	83
15 jaar of meer	1	11	88
Aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt			
Eerste kwartiel	2	10	88
Tweede kwartiel	2	20	78
Derde kwartiel	4	30	66
Vierde kwartiel	13	42	45
Aandeel lage inkomens in de buurt			
Eerste kwartiel	1	12	87
Tweede kwartiel	3	18	79
Derde kwartiel	6	27	67
Vierde kwartiel	8	40	53
Stedelijkheid			
Niet	2	8	91
Weinig	2	12	86
Matig	3	17	80
Sterk	3	23	75
Zeer sterk	6	29	66
Aandeel uitstroom uit de buurt			
Eerste kwartiel	2	11	87
Tweede kwartiel	3	20	77
Derde kwartiel	6	30	64
Vierde kwartiel	4	32	64
Totaal	3	18	79

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.

Tabel 2
Bevolking van 18 jaar of ouder naar contact met directe bureu en overige buurtgenoten, 2009

	Contact met directe bureu			Contact met overige buurtgenoten		
	geen	oppervlakkig	hecht	geen	oppervlakkig	hecht
	%					
Geslacht						
Man	8	37	55	20	57	23
Vrouw	9	35	56	19	55	26
Leeftijd						
18-24 jaar	16	44	39	29	49	21
25-44 jaar	9	39	52	18	55	27
45-64 jaar	7	35	59	19	58	23
65 jaar of ouder	7	28	65	17	59	24
Herkomst						
Autochtoon	8	34	58	18	57	25
Westerse allochtoon	12	36	52	23	53	24
Niet-westerse allochtoon	14	49	38	28	49	23
Opleidingsniveau						
Laag	9	35	56	18	56	26
Midden	9	38	53	20	57	23
Hoog	8	33	59	20	55	25
Gestandaardiseerd huishoudensinkomen						
Eerste kwartiel	14	40	46	27	50	23
Tweede kwartiel	9	39	52	19	56	25
Derde kwartiel	8	36	57	15	58	27
Vierde kwartiel	6	31	62	20	58	22
Woonduur						
1- 4 jaar	12	41	47	29	51	21
5- 9 jaar	8	36	55	18	58	24
10-14 jaar	8	33	58	16	55	29
15 jaar of meer	6	31	64	15	59	26
Aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt						
Eerste kwartiel	6	31	63	15	58	28
Tweede kwartiel	9	37	53	21	57	22
Derde kwartiel	13	44	43	28	52	20
Vierde kwartiel	17	49	34	31	48	21
Aandeel lage inkomens in de buurt						
Eerste kwartiel	6	31	63	15	59	25
Tweede kwartiel	8	38	54	20	56	25
Derde kwartiel	12	44	44	27	52	22
Vierde kwartiel	19	44	36	33	48	19
Stedelijkheid						
Niet	5	29	66	11	57	32
Weinig	6	34	60	15	58	27
Matig	8	35	57	17	58	25
Sterk	10	38	52	23	56	22
Zeer sterk	14	42	44	30	52	18
Aandeel uitstroom uit de buurt						
Eerste kwartiel	6	32	62	13	60	28
Tweede kwartiel	8	39	54	21	55	24
Derde kwartiel	14	40	46	28	53	20
Vierde kwartiel	17	44	40	36	48	17
Totaal	9	36	55	20	56	24

Bron: CBS, Sociaal-Fysiek/WoOn.